

Educatie achter buitenlandse tralies (Eabt) al 15 jaar succesvol en nog altijd uniek. Maar er zijn ook bedreigingen.

Frans Lemmers, vrijwilliger-directeur Eabt

De Stichting "Educatie achter buitenlandse tralies" (Eabt) is een vrijwilligersorganisatie die in 2004 is opgericht. Eabt verzorgt Nederlandstalig afstandsonderwijs voor de in het buitenland gedetineerde Nederlanders. Zij is, zo blijkt uit een evaluatieonderzoek succesvol, uniek maar er zijn ook bedreigingen.

Binnen de landen van de Europese Unie is 11,6% van alle gedetineerde afkomstig uit een ander land dan het land van detentie (Foreign Prisoner). Er zijn 1950 Nederlanders in het buitenland gedetineerd. Uit cijfers over 2016¹ blijkt dat van alle gedetineerden ruim 60% langer dan 3 jaar is gedetineerd. Uit diverse onderzoeken is gebleken dat het volgen van onderwijs gedurende de gevangenschap de mentale vitaliteit van de gedetineerde positief beïnvloedt, dat (mede daardoor) de kans op recidive na terugkeer in de vrije samenleving wordt verkleind maar ook dat de kans op het vinden en daarna het behouden van een arbeidsplek groter wordt. Dat is natuurlijk belangrijk voor zowel de betreffende gedetineerde als de samenleving waarin die gedetineerde terugkeert na de detentie.

Volgens het Europees Verdrag van de Mens (Council of Europe, 2010) mag niemand het recht op onderwijs worden ontzegd/onthouden; dat geldt dus ook voor mensen die in een gevangenis verblijven. In de Recommendation of the Committee of Ministers to Member States Concerning Foreign Prisoners (Council of Europe, 2012) is gesteld: 'To ensure that educational training is as effective as possible for foreign prisoners, prison authorities shall take account of their individual needs and aspirations, which may include working towards qualifications that are recognised and can be continued in the country in which they are likely to reside after release.'

In de meeste landen (van de Europese Unie) wordt meer of minder actief onderwijs aangeboden aan de gedetineerden. Het probleem voor buitenlandse gedetineerden is dat zij meestal de taal van het detentieland niet of nauwelijks kunnen lezen en schrijven. Het onderwijs wordt aangeboden in de taal van het detentieland. Buitenlandse gedetineerden kunnen dus bijna nooit het binnen de penitentiaire inrichting aangeboden onderwijs volgen. Onderwijs dat bij de achtergrond, mogelijkheden en het toekomstperspectief van de buitenlandse gedetineerde past kan welhaast niet geboden worden omdat er bijna nooit onderwijs beschikbaar is in de taal van het land waaruit de gedetineerde afkomstig is. Terwijl uiteraard ook voor hen het volgen van (bij hen passend) onderwijs tijdens de detentie van groot belang is. Omdat passend onderwijs (in hun eigen taal) niet door het detentieland kan worden geboden is 15 jaar geleden besloten om in het buitenland gedetineerde Nederlanders die dat wensen Nederlandstalig schriftelijk (afstands-)onderwijs aan te bieden en vanuit Nederland te begeleiden. Het gaat daarbij bij 25% om taalonderwijs (de eigen Nederlandse taal maar ook diverse andere talen) en bij 75% OM beroepsgericht onderwijs. Jaarlijks wordt aan ongeveer 200 in het buitenland gedetineerde Nederlanders zo een cursus door Eabt toegekend, ongeveer 50 van hen ronden de cursus volledig en met een voldoende resultaat af en behalen een certificaat of diploma.

De aanvraag van een cursus komt door tussenkomst van de consulaire afdeling van de Nederlandse Ambassade ter plaatse en de Nederlandse Reclassering bij Eabt binnen. Eabt stuurt de betreffende gedetineerde vervolgens informatie over de gevraagde cursus en een niveautoets beheersing Nederlandse taal toe. Door middel van een voorgefrankeerde enveloppe stuurt de gedetineerde de ingevulde toets terug. Als het taalniveau voldoende blijkt om de gevraagde cursus met redelijke kans op succesvolle afronding te volgen wordt het onderwijsmateriaal toegestuurd. Het huiswerk dat onderdeel maakt van de cursus en de begeleiding wordt eveneens met behulp van een portvrije enveloppe door de studerende gedetineerde naar Eabt ingestuurd. Door deskundige docenten wordt het huiswerk nagekeken, gecorrigeerd en met motivatieverhogende feedback naar de gedetineerde student teruggestuurd. Bij overplaatsing naar een andere gevangenis (in het detentieland of in Nederland) of na vrijlating kan het cursusmateriaal gewoon door de gedetineerde student worden meegenomen en kan de studie worden gecontinueerd en afgerond. Het volgen van een cursus afstandsonderwijs is voor de gedetineerde (en de gevangenis) geheel zonder kosten.

¹ Council of Europe, Annual Penal Statistics, Space I-Prison Population, Survey 2016, Final report 2019

Nu Eabt 15 jaar bestaat vroeg het bestuur zich af hoe deelnemende gedetineerden en hun begeleiders (consulair medewerkers, docenten, reclasseringsbegeleiders, bezoekerwilligers) de werking van Eabt beoordelen. Door onderzoekers van de Vrije Universiteit Brussel (VUB) wordt daarom sinds najaar 2018 een evaluatieonderzoek uitgevoerd. Kortgeleden werden de eerste resultaten bekend gemaakt. Het gaat om enquêtes onder 96 studenten en 17 interviews onder de begeleiders.

De gedetineerde studenten verwachten door het volgen van de cursus:

- kennis en vaardigheden te verwerven
- zich voor te kunnen bereiden op het leven na de detentie door de kansen op de arbeidsmarkt te vergroten maar ook om zich voor te bereiden op vervolg onderwijs.

Die verwachtingen – zo blijkt uit de evaluatie - motiveert hen ook om zich (ondanks soms heel moeilijke detentieomstandigheden) in te zetten de cursus te volgen en af te ronden. Met name dat de cursusmaterialen en begeleiding uit hun eigen land – uit Nederland – komt, speelt een belangrijke en stimulerende rol.

Uit interviews met de betrokken vrijwilligers en professionals blijkt dat deze de professionele inzet van Eabt waarderen om de geformuleerde missie waar te maken:

- het bijdragen aan een zinvolle besteding van de detentietijd
- het beperken van de detentieschade
- het bevorderen van de kansen op de arbeidsmarkt en
- het vergroten van de mogelijkheden voor het volgen van een vervolgopleiding.

De positieve ervaringen die deze vrijwilligers en professionals met Eabt hebben zijn:

- het op optimale wijze verzorgen van de informatievoorziening over de studiemogelijkheden; het studieproces en de begeleiding daarbij
- de professionele manier waarop getoetst wordt of de student de gekozen cursus met redelijke kans van slagen kan volgen
- het feit dat er gebruik wordt gemaakt van portvrije retourenveloppen en het kostenvrij kunnen volgen van het afstandsonderwijs uit Nederland
- de motiverende feedback die door de docenten van Eabt wordt gegeven bij het nagekeken huiswerk.

De belangrijkste sterkte van Eabt blijkt bij zowel de gedetineerden als bij de vrijwilligers en professionals te zijn dat het aanbieden van en begeleiden bij Nederlandstalig afstandsonderwijs voor in het buitenland gedetineerde Nederlanders wordt verricht door pure vrijwilligers in plaats van door betaalde krachten. Dat maakt indruk waardoor met name de gedetineerde studenten zich realiseren dat er echt mensen zijn die het goed met ze voor hebben; die ze verder willen helpen in de moeilijke detentieomstandigheden. Men merkt dat de hoge mate van betrokkenheid van de Eabt-vrijwilligers zorgt voor creatieve oplossingen in een 'markt' waar de regels en (on)mogelijkheden om te kunnen studeren, om onderwijsmateriaal in de gevangenis te krijgen, etc. E verschilt van land tot land en zelfs binnen één land van gevangenis tot gevangenis.

Is alles dan alleen maar positief? Nee, dat niet. Uit het evaluatieonderzoek komen 2 aandachtspunten en uitdagingen of zelfs bedreigingen voor de nabije toekomst:

- de eerste betreft de continuïteit van Eabt als vrijwilligersorganisatie. De gemiddelde leeftijd van de Eabt medewerkers is hoog want die zijn 15 jaar geleden met Eabt gestart toen zij met pensioen gingen. Zij besteden meerdere dagen per week aan de taken van eabt. Het vinden van opvolgers is niet gemakkelijk. Toch zal gezocht moeten worden naar potentiële opvolgers; liefst jongere deskundige vrijwilligers.
- De tweede bedreiging is de niet te stuiten verdere digitalisering van de samenleving in het algemeen en het onderwijs en cursusmateriaal in het bijzonder. In het materiaal – dat ook gebruikt wordt binnen 'gewone' scholen/opleidingen - wordt steeds vaker verwezen naar websites voor verdere uitleg of voorbeelden. Ook in het onderwijsproces en de begeleiding neemt de computer en internet een steeds belangrijkere rol in. Dat geldt onverkort ook (of wellicht zelf extra) in het afstandsonderwijs. Nu nog kunnen de huiswerkgaven gewoon op papier worden gemaakt, worden ingestuurd via de post; nagekeken door de docenten en weer post worden teruggestuurd. Meer en meer wordt echter door niet-gedetineerde studenten van het afstandsonderwijs verwacht dat dit via 'studentenplaza'; via internet en e-mails gebeurt.

Het grote probleem is dat gedetineerden in het algemeen en buitenlandse gedetineerden in het bijzonder in bijna geen enkele gevangenis en in bijna geen enkel land gebruik mogen maken van computers en zeker niet van internet en e-mails.

In de nabije toekomst wordt het waarschijnlijk geacht dat afstandsonderwijs per post niet meer tot de mogelijkheden behoort.

Het is dus van het grootste belang dat hierover door de beleidsmensen binnen de Europese Unie en de Ministeries van Justitie/Gevangeniszen in de diverse landen nagedacht wordt.

En dat er, in samenspraak met de onderwijsinstellingen, gezocht wordt naar mogelijkheden om op veilige wijze gedetineerden voor hun onderwijs de mogelijkheid te bieden gebruik te maken van afgeschermd onderwijs sites. Het moet toch mogelijk zijn om met de beschikbare kennis op het gebied van kunstmatige intelligentie hiervoor oplossingen te ontwikkelen/vinden?

Bent u geïnteresseerd in de werkwijze en ervaringen van Eabt? Schroom dan niet om contact op te nemen. We zijn van harte bereid om initiatieven te ondersteunen om ook in andere landen een soortgelijke organisatie en werkwijze als van Eabt op te zetten.

Frans Lemmers calls upon persons and organisations from the afore-mentioned countries and from European countries not included in the top 5, if they are willing and able to cooperate in this initiative, to contact us via Frans Lemmers worked for 18 years as a manager in Dutch penitentiaries, for eight years as a director/national project manager in addiction treatment and for ten years as a manager in the Dutch Probation Service, charged specifically with the care for Dutch nationals in foreign detention. He is the founding father of the highly successful as well as unique project 'distance education for Dutch prisoners abroad'. You can contact him via lemmers.frans@gmail.com or via PO Box 9005, 6070 AA Swalmen, the Netherlands.